24.10.2023 K 17/2023 vp

Eduskunta
Liikenne- ja viestintävaliokunta

LiV@eduskunta.fi

Asiantuntijapyyntö 9.10.2023 – K 17/2023 vp

Ilmastovuosikertomus 2023

Liikenne- ja viestintäministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkoasiassa. Liikenne- ja viestintäministeriö on osallistunut ilmastovuosikertomuksen liikennettä koskevien kohtien valmisteluun ja lausuu asiasta seuraavaa:

Kotimaan liikenteen päästöt ilman kotimaan lentoliikenteen hiilidioksidipäästöjä olivat Tilastokeskuksen pikaennakkotiedon (5/2023) mukaan vuonna 2022 yhteensä noin 9,8 Mt CO_2-ekv. Vuonna 2021 kotimaan liikenteen päästöt olivat ilman kotimaan lentoliikenteen hiilidioksidipäästöjä 9,9 Mt CO_2-ekv. Liikenteen päästöt pysyivät siis vuonna 2022 lähes edellisvuoden tasolla.

Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmassa (KAISU) liikenteen päästövähennystavoitteeksi on asetettu 50 % vuonna 2030 (verrattuna vuoden 2005 tasoon). Kotimaan liikenteen kasvihuonekaasupäästöt saisivat näin ollen olla vuonna 2030 enää noin 6,25 Mt. Jotta liikennesektorilla päästäisiin tähän tavoitteeseen, KAISUn taustalla olevassa liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen ns. politiikkaskenaariossa (WAM, with additional measures) arvioitiin, että kotimaan liikenteen päästöjen tulisi vähentyä noin 0,4 Mt/vuosi vuosina 2022-2030. Vuonna 2022 liikennesektori jäi noin 0,3 Mt jälkeen päästövähennysuralta, joka johtaisi tasaisesti liikenteen päästöjen puolittumiseen vuonna 2030.

Keskeisiä osa-alueita liikenteen päästökehityksen taustalla ovat liikenteessä ajetut kilometrit (liikennesuorite), liikennevälineiden energiatehokkuus ja liikenteessä käytetyt polttoaineet. Alla käydään lyhyesti läpi tavoitteet ja toimet, joita KAISUssa on vuonna 2022 asetettu näille osa-alueille, sekä arvio tavoitteiden toteutumisesta tulevaisuudessa.

Liikenteen polttoaineet

Liikenteen polttoaineiden osalta tavoitteeksi on KAISUssa asetettu, että liikenteen uusiutuvien polttoaineiden osuus kaikesta tieliikenteeseen myydystä polttoaineesta nostettaisiin 34 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Liikenteen WAM-skenaariossa vuoden 2021 tavoitteena oli 18 % ja vuoden 2022 tavoitteena 19,5 % osuus. Nämä velvoitetasot löytyvät myös voimassa olevasta jakeluvelvoitelaista.

Jakeluvelvoitelakia muutettiin kuitenkin vuonna 2022. Velvoitetasoja alennettiin vuosien 2022 ja 2023 osalta 7,5 prosentilla/vuosi polttoaineiden kohonneiden hintojen vuoksi. Vuonna 2021 uusiutuvien polttoaineiden toteutunut osuus oli noin 18 % (velvoitetaso 18 %), ja vuonna 2022 noin 16 % (velvoitetaso 12 %).

Petteri Orpon hallitusohjelmassa on linjattu, että voimassa olevan jakeluvelvoitelain velvoitetasoja alennetaan myös vuosina 2024-2027. Lainsäädäntöä muutetaan siten, että jakeluvelvoite pysyy nykyisessä 13,5 prosentissa v. 2024 (nykyisessä laissa nousisi 28 prosenttiin). Vuonna 2025 taso olisi 16,5 prosenttia (29 %), vuonna 2026 19,5 prosenttia (29 %) ja vuonna 2027 22,5 prosenttia (30 %).

VTT:n vuosina 2022-2023 tuottamien mallinnusten pohjalta voidaan arvioida, että jakeluvelvoitteen yhden prosenttiyksikön muutos tarkoittaa karkeasti arvioituna noin 0,1 Mt suuruista muutosta liikenteen päästöissä. Tämä tarkoittaisi sitä, että liikenteen kumulatiiviset khk-päästöt kasvaisivat noin 4,4 Mt vuoteen 2030 mennessä, verrattuna nyt perusennusteessa olevaan tilanteeseen. Jotta liikenne ja koko taakanjakosektori edelleen pysyisivät taakanjakoasetuksen vaatimalla lineaarisella päästövähennyspolulla, käyttöön tulisi ottaa vastaavan päästövähennyksen tuottava määrä liikenteen tai muiden taakanjakosektorille kuuluvien sektoreiden päästövähennystoimenpiteitä.

Autokanta

Autokannan osalta KAISUssa tavoitteeksi on asetettu, että nolla- ja vähäpäästöisten uusien teknologioiden osuus uusista myytävistä henkilöautoista kasvaa nykyisestä noin 30 prosentista mahdollisimman lähelle sataa prosenttia vuoteen 2030 mennessä. WAM-skenaarion tavoitteena on, että liikenteessä olisi vuonna 2030 noin 750 000 sähkökäyttöistä henkilöautoa ja lähes 40 000 sähkökäyttöistä pakettiautoa, joista vähintään puolet olisi täyssähköautoja. Kaasukäyttöisiä henkilö- ja pakettiautoja olisi noin 130 000 kappaletta. Sähkökäyttöisiä kuorma-autoja ja -busseja olisi arviolta noin 8000 kappaletta, ja kaasukäyttöisiä kuorma-autoja ja -busseja noin 7400 kappaletta.

Vuonna 2022 ensirekisteröidyistä henkilöautoista vaihtoehtoisilla käyttövoimilla toimivien osuus oli 38,3 % (sähkö 37,6 %, kaasu 0,7 %). Tammi-maaliskuussa 2022 osuus oli jo 50,2 % (sähkö 49,7 %, kaasu 0,5 %). Näillä osuuksien kasvuilla vuoden 2030 sähköautotavoitteen saavuttaminen näyttäisi todennäköiseltä, jos uusien autojen myynti palautuu koronaa edeltävien vuosien tasolle (noin 100 000-120 000 uutta autoa/vuosi). Kaasukäyttöisten henkilö- ja pakettiautojen tavoitteen saavuttaminen sen sijaan näyttää epätodennäköiseltä johtuen EU: Co2 raja-arvosääntelystä ja useiden ajoneuvovalmistajien päätöksistä lopettaa kaasukäyttöisten autojen kehittäminen ja valmistaminen.

Raskaan kaluston kohdalla vuodelle 2030 asetettujen tavoitteiden saavuttaminen edellyttäisi huomattavasti ripeämpää kasvua sekä sähkö- että kaasukäyttöisten ajoneuvojen myyntiosuuksissa. Suomessa oli vuoden 2022 lopulla liikennekäytössä yhteensä 25 sähkökäyttöistä ja noin 500 kaasukäyttöistä kuorma-autoa sekä noin 550 sähkökäyttöistä ja noin 70 kaasukäyttöistä linja-autoa.

Liikennesuoritteet

KAISUssa on asetettu tavoitteeksi, että henkilöautojen suoritteen eli henkilöautoilla ajettujen kilometrien määrä ei enää 2020-luvulla kasva. Jos ihmisten liikkumistarve Suomessa edelleen kasvaa, tavoitteena on, että tämä kasvu kaupunkiseuduilla ja kaupunkien välisessä liikenteessä ohjataan kestäviin kulkutapoihin.

Tavoite näyttäisi olevan toteutumassa. Henkilöautojen suoritteet ovat vuodesta 2018 vuosi vuodelta vähentyneet. Vuonna 2022 henkilöautojen suoritteet vähenivät noin 1,3

% verrattuna edelliseen vuoteen. Myös kuorma-autojen liikennesuoritteet ovat yhtä vuotta (2021) lukuun ottamatta vähentyneet vuodesta 2018 alkaen. Vuosina 2020 ja 2021 suoritteita pienensivät muun muassa koronaviruspandemia erilaisine rajoituksineen sekä etätyön yleistyminen, vuosina 2021 ja 2022 taas polttoaineiden hinnannousu.

KAISU pitää myös sisällään useita toimenpiteitä, joiden kautta kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen houkuttelevuutta suhteessa henkilöautoon voitaisiin parantaa päästövähennyksiä aikaansaaden.

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite
Eteläesplanadi 4
Helsinki
Postiosoite
PL 31
00023 Valtioneuvosto
Puhelin
029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi